

JOSEF HORA

STRUNY VE VĚTRU

Obsah

Struny ve větru

Cvrček

Zem, z níž jsme vyšli

Čas, bratr mého srdce

Dům

Plášť větrů

Vidina

Karlu Tomanovi

Nový rok

Knihy na stole

V přístavu

Ve vlaku

Rus

V Moskvě

Pluh

Leningrad

Pulkovo

Asie

Amundsen

Dálky

Jih

Město

Slova

Kouzelné květy

Bílá noc

Tma

Stín

Plynoucí čas

Otevři, neotvírej

Pochod

Hrot kordu

Černá závěj

Čas

Struny ve větru

Vítr rozehrál struny mé,
dlouhé prsty v nich hrají,
prsty bílého hvězdáře
se vlasem hvězd probírají.

Slyšel jsi hlas, jenž soumrakem zrál?

Smějte se, lkejte,
struny ve větru,
sršte jak hřeben,
česající tmu,

a větru dík, jenž krví vál.

Tam, kde tma plavým splavem
splývá do oken spících,
struny mé rozehrané
jdou sluchem rozsvěcujících,
prýští jak paprsek lunny,
jenž láká nás ve vratkou výš.

Jdu, jdeš a jdeme,
proč a kam – zda víš?

Cvrček

Cvrčku v ječmenu vousatém,
cvrčku,
armádo borovic proletářská,
cvrčku v ječmenu vousatém,
cvrčku,
kniha na mezi, hoch a láska.

Cvrčku za noci pod oknem,
cvrčku,

vítr od moře, pokušení,
cvrčku za noci pod oknem,
cvrčku,
tambore tmy, sladké opojení.

Cvrčku, zima již nastává,
cvrčku,
hrej, zeptá se nás, co bylo v létě,
cvrčku, kdo chudý je, zůstává,
cvrčku,
a bratry má po celém světě.

Zem, z níž jsme vyšli

Zem, z níž jsme vyšli, je nejkrásnější
a nic na ní není.
Oči mé mladosti ji věnčí,
má krev tam teče.

Skřivan, jenž se tam z brázdy zdvih a zpívá,
je květen mého srdce.
A večer já jsem to, jenž pokrývám tu zem,
já, píseň cvrčků.

Neplaš milence na mezích, lunu v travách,
křepelku polekanou.
Sladký stín spánku na mě poprchává
z tvých hvězd, z tvých topolů a lip.

Čas, bratr mého srdce

Potoky mezi vrbovím,
motýlí louky domoviny,

dni, procházející se růžovým
úsvitem rovin mezi stíny,

ustaňte v běhu, dni větrné,
postavte do trávy své stany.

Ruka, jež ticho rozhrne,
vymyje šátkem tmy mé rány.

Jiný vítr a jiný den,
mocnější slunce nad hlavami.
A k jiným hvězdám, v jiný sen
nebesa otočí se s námi.

Čas, bratr mého srdce, jež jde
a odměřuje mi hodiny bytí,
zaváhá, zhroutí se do tváře mé,
usne a zavoní jak kvítí.

Dům

Za oknem domy a zahrady,
v nichž procházejí se cizí lidé.
Nikdo se ale nedívá ven
na cizí štěstí, jež vždycky raní,
všichni se sesedli u kamen
s hlavami v kleštích dlaní,
staví si ze snů svých domov,
z domova sen.

Pět pater šumí jak úl,
čte, zpívá a hraje.

Blátivá neděle
praská v kamnech a taje.

Zpívej mi, hlase, jehož nevidím,
toč se, toč, desko gramofonu.

Utíkej, radosti, šedivým
schodištěm nahoru, dolů.

Neděle dýchá v dům,
pod nízké stropy.

Sucho a prach šesti všedních dní
skřípavý gramofon kropí.

Svěšené ruce sní,
zdvíhají nízký strop.
Zpívej nám za stěnou,
ty mladý hlase.

Za ruku vem nás a do prchlých dob,
na tichých vzpomínek zpěvavý hrob,
do dnů, jež vysnivše, budeme žít,
abychom mohli si odpustit,
v zem, u plných stolů
kde si připíjí hlad,
veď nás svým veselým krokem.

K nějaké hostině, k nějaké kráse,
v nějaké jaro, kde milovat
se budeme moci snad zase.

Z rámu na stěně
luna ve vlnách svítí.
Z tmy očí zavřených
zní sladký šept, slyšíš srdce bítí,
dálko a láska!

V jednom pokoji dítě
sní dobrodružství dravá.
Vedle za stěnou žena
sny v popelu oplakává.

Za třetí stěnou dělník
spí jak dub překoceny.
Za čtvrtou koupe v svých očích
hoch nahá ňadra ženy.

Za pátou, za šestou, všude
jak na šedé přestupné stanici,
jak na krátké přestávce v štvanici
čekají na to, co bude.

Jako by život
celého předměstí, všech jeho kasáren,
průsvitných srdcí a ohnivých továren
byl to, co teprve bude,
co bude.

Plášť větrů

Pole a políčka
se plahočí k nebi výš.
Země ty maličká,
tak málo nás uživíš.

Tak málo, dým nad došky vzdych.
Tak málo a čím jdeš výš,
tím více modravých
kvést dětských očí zříš.

Plášť větrů rozvlátý
do chalup sype je,
padají na šaty
mámám jak závěje

a jak kořata kupí se,
sotva tvrdý stůl zočí,

kolem polévky na míse,
v níž plavou jejich oči.

Vidina

Chocholy ohňů, hřeben požárů,
přeskakující z očí do očí.
Jedenkrát stane plamen na tvém břehu
a mrtvé ticho vod tvých přeskočí.

Vidím sklo střech, jež syčí jako slzy,
a rudé hady drátů
a stará srdce, srdce bez krve,
zmítající se v pavučinách šatů.

Pane a paní,
na stole vám doutná
pozvánka na poslední čaj.

Plyn dusí,
dušemi jde loutna,
odnáší s sebou lásku, rty a máj.

Karlu Tomanovi

Dálky, jež přitahovaly,
nad rodnou hroudou nyní postávají.
Pluh popisuje řádky rovným písmem
a tvoje verše zrají pšenicí.

Vinohrad v stráni, sluncem opilý,
slibuje žencům perlivý chlad sklepa.
Odpluly lodi oblak toulavých
a svět tvůj, básníku, je pevnina.

Na rovinách tvých česá vítr klas
a zvedá rytmy trvalého dění.
Zem bije o nebe svou úrodou
a chléb i víno staví na tvůj stůl.

Nový rok

Sylvestr ve městě
koupe se v sklenkách.
Nejsem tam.
Probudil jsem se.
Půlnoc jde po špičkách.

Brouzdala průvanem zlatých skvrn,
vroubených sklem.
Opilá světlem,
připíjela všem.

Přišla tak zmatená, po špičkách,
a přece ji slyším.
Hodiny bijí dvanáct.

Přišla a rozplývá se, ach,
jak šelest písčín.
Jak vzpomínka na nás.

Přišla mi připítí
jako všem,
ale na rtech jí hasnou slova.

Být, zníti a dozníti,
toť úděl, jež našel jsem.
A pozdrav: zítra znova.

Knihy na stole

Vy verše křehké, ponořené v stín
hrůzoplného bytí,
Novalis, Heine, Sergej Jesenin,
písmena, z nichž se struny třpytí.

Sladko je dýchat zmar a vichřici,
drtiti v prstech jara teplou hlínu,
viděti ruce, ohněm písíci,
tápati ve tmách po sklenici blínu.

Trojice houslí mi z nich zazněla,
noc kolísá, chvěje se, vzdychá,
šelestí matně křídly anděla
květů na hrobech, černého ticha.

Sladká je závrať, dýchat hudbu tmy,
složené ruce, splav krve po nich teče.
Sladko je cítit stydnout na hrudi
tři krásné, milosrdné meče.

V přístavu

Dlouhými pohledy
doprovázíme lodi.
Hra vlajek v srdci zůstane nám již
a věčné sbohem na vysokém moři.

Proč se loučiti s domovem, s cizinou,
když dnes není zítra
a kapesní šátky, zkropené slzami,
vytrhne vítr?

Z koflíku černé kávy
na mramorovém stolku
duše Indie stoupá jak polibky radia.

A prst, jež vítr ved, píše po mramoru
jména všech nebes,
jež vyhnula se nám.

Ve vlaku

Zelená, zelená světla,
v korunách stromů plá půlměsíc,
chladivě prchá tmy sprcha,
krok tanečnic,
půlměsíc.

Nebesa zelená, skleněná,
okna zavřená,
hlava ženy na polštář skloněná,
obrazy lásky, sen, souhvězdí,
souhvězdí
stříbrná písmena.

Zelená hvězda půlnoci,
půlnoci skleněný sklep,
domy dětí, dům nemocí
jdou, jdou a za nimi step,
step, step.

A na stepi, na stepi láska,
na stepi láska a chléb.
Step, láska, tma, chléb.

Rus

K jaru se chystají břízy,
píjící západů nach.

V odlescích oblak mizí
svit vody v sítinách.

Samy, sirotky, šerem
jdou cesty a cestičky.
Tisíciletá jeseň
vlhne jim pod víčky.

Tisíciletá jeseň,
prohnilé střechy ston.
Hříbě tam hluboko v stepi,
studené cerkve zvon.

Klátí se ve větru, skučí,
hu-u-ů, starý bůh.
Přilivem dálavy pučí
mi v očích však jaro a pluh,

Širokoramenný oráč
jde, slunce ho sleduje.
Barbarské zlato bání
ho pod Moskvou celuje.

Stane a levicí bera
železo, ocel a cín,
pravicí rozdává chleba,
dvounohý větrný mlýn.

V Moskvě

Do nekonečna se rozpíná
země bílá.

Kolikátá již hodina
uhodila?

Jdu jako duch Rudým náměstím
kol Leninova hrobu.

Tvé srdce bije. Je časoměr
a měří dobu.

Pluh

Tam, podzemním kde kypí vše, vře varem,
klape větrný mlýn,
modravé oči mrazu, poznamenané jarem,
žehnou koukol a blín,

mé prsty na tvém zápěstí, ó Rusi,
slyší dupot a tep,
telata v stepi volným vzduchem se dusí,
k porodu pracuje step.

Sta, tisíce mrtvých vyorává z hlíny
hluboký pluh,
sta, tisíce mrtvých, jež zabil bez jich viny
starý bůh.

A živí děti jsou, třicetileté
je zrodila step,
spí ticho mrtvé, z krve matčiny kvete
nového srdce tep.

Vrazi a svatí, pod sekyrou ticha
obětovaní,
jste jako jaro, jež na led dýchá
bez slitování.

Leningrad

Když vítr fučí,
tos ty, město Leningrad,
rudý lampion, pověz, kdo tu tančí!

Vlny Fontánky
plynou na západ,
Puškin a Jesenin v nich pláčí.

Pět milionů
knih v bibliotéce,
čísti pět milionů knih!

Dva miliony
očí v bílé řece,
po prazích práší se sních.

Přístavní hodiny
nezastavují se,
dupe a přede den.

Megafon šílený
houká na drátěné věži,
nalod'ujeme len.

Kouří kapitán,
kouří všem z talířů,
kouří komíny, koníček na mrazu.

Oh, vy nohy, v zem zarostlé,
oh, vy prsa, boky korábů,
oči jak na stěžních vlajky!

Pulkovo

V dáli tam, na kraji
sněhu a ledu,

hvězdy padají
do dalekohledů.

Padají, sypou se,
lehounce tají,
hvězdáři na stole
je přebírají.

Přebírají je,
měří a váží.
Čas spí na klíně
té nebeské stráži.

Asie

Tvé větry, Asie, tvé hvězdy jako lodi
bez plachet a komínů jdou nebem, v sněhu sníh.
Tvé hvězdy, Asie, jež přes hory se brodí,
a oči velbloudích stád, pouští opilých.

Fabriky Kantonu a Šanhaj, svět jde světem,
tebe, sne žlutých měst, vás, šikmých očí stín,
vás, hnědé zástupy pod štíhlým minaretem,
i tebe, Indie, nad ruským sněhem zřím.

Jdou karavany, jdou, radio přináší je,
v tvých očích, Čiňanko, opia kouzlo plá
a tajga bez konce je zádumčivě pije,
Moskva z nich rudý prapor tká.

Amundsen

Tam, kde led začíná, hluboko nad vodou
plave stín Amundsena.
Zahodit všecky hračky pro jedinou!

Tvůj pól, tvůj pól, sněží pól,
jediný na světě ještě beze jména.

Ach, sladká noci, otoč zem,
budeme křídla, letící s Amundsenem.
Je to muž? Není to muž. Žena? Není to žena.
Vždyť je to člověk, jenž uvidí
zem osly neudupanou,
svět beze jména.

Dálky

Modravé dálky světa
spí v mojí paměti.
Modravé dálky světa,
zřít vás zas, viděti.

Zřít černé lokomotivy
a Rusko, sníh a sníh.
A rudý prapor, pták sivý,
sled bitev jde v závějích.

A slunce, slunce tak bílá,
oči temné jak dým.
Planoucí, sladká zem bílá
ovívá mrtvý Řím.

Modravé dálky světa
spí v mojí paměti.
Modravé dálky světa,
zřít vás zas, viděti.

Kdy ale, letící nebe
a vlny a koleje,
uvidím v dálce sám sebe,
v té dálce, jež ve mně je?

Jih

Když ptáci sny hledají jih,
světy zapadají.

Lidé pod sluncem maskou radosti
se přikrývají.

Modrý orchestr
přiřlul s bílou jachtou.

V saloně tančí
Ind s Angličankou.

Svítí modré pomoří
světlem sváto.

Zametá sukněmi
lásku a zlato.

Město

Kouzelné květy,
na skle mrazu hřívá.

Severským městem
řetěz světél zívá.

Sbohem mé palmy, příboje
ohně, vody, vzduchu.

Hladovými těly jde do boje
sever duchů.

Křik práce, pocel radia,
benzin a mlno^[1].

V sníh a mráz, v lůno z ocele
vložené zrno.

Slova

Vzdálená slova ve větru a dešti
plují kol hlavy mé.
Vy věty, stále tišší,
jezera plachých zvuků,
kdo zaklel vás? Což vím...

Hlas demagogů,
sloními kroky dupající louky,
ponuře troubí po světě, jenž pláče
nad lidskou hloupostí
a překřikuje vás.

Vzdálená slova ve větru a dešti,
co bych se bál? Víím, uslyším vás zas.

Kouzelné květy

Kouzelné květy,
na skle mrazu hřívá.

Stín v koutě jak čaroděj
na mě kývá.

Vlaj, noci spálená nebesy,
vlaj, vlajko sněhu!

Ovívej vějířem rákosí
těla vln v běhu.

Motýl tmy bije mě
po obličejí.

Na hrotech neznámých
prstů se chvěji.

Kam bloudíš, měsíci?
Nevíš, kam plynou?

Kam uplývám, nejsa leč sen,
šum mušelínu?

Bílá noc

Kam plynou oči mé,
má milá?

Čí to zář nehty mé
postříbřila?

Když plamen-krev hledá noc,
světy zapadají.

Oči očima v tmách
se přikrývají.

Slyšíš mou plet'
se na tvé chvíli?

Tvůj jazyk v ústech mých
nám svítí.

Tma

Tmou šlehá mi do pokoje
nepovědomý hlas.

Sedíme u tvého zdroje,
já, žárovka, čas.

Sedíme u tvého zdroje,
jak topoly nad jezem.
Tajemné ztišení tvoje
zní modravým železem.

Modravým železem hutí
syčí i minulost v nás.
Noci má bez usnutí,
smím zhasnout, když odchází čas?

Stín

Květ, když je listopad,
jenom bojácně kvete.
Stín jako ratolest
spad a rozčís vzduch.

Poutníci po polích,
pluh, lovcův pes a vítr
a světlo váhá,
jak bzukot unavených much.

Kam jdeš? Se srdcem v podpaží
k teplému domu klopýtám.
Na vyšlapaném zápraží
tam pláče s hlasem hlas.

Stín jen taktak,
že neporazil nás.

Plynoucí čas

I.

Po špičkách jako dech, a my nic netušili,
přišly soumraky, umyté do růžova,
veselá okna tančí mezi větrnými stromy.

Co je to? Zřím sám sebe dolů jít. Tak dávno,
tak dávno, co se obraz můj oddělil od těla,
a stoje u okna jdu přec tou cestou jara.

A slyším, slyším tě, zimnice bělozubá,
po obou stranách cesty, cesty kouzel.

A toť ten vítr zas, jenž prsty kovovými
zvonil a bubnoval do oken, na mé čelo?

Již jdu, můj bratře v plášti růžovém.

II.

Počítám u okna
do tří.

Tři lucerny a tma,
výstražný křik.

Noc jako pavouk
nese na zádech
ten trojúhelník.

III.

Rozvonělo se pokropené kvítí,
avion na cestu se dal.

Bratře poutníku, nadešel čas jíti,
aby den nečekal.

Ovoce na větvích ruce nám zdvívá,
nohy žen lehkými činí nás.
Jsme struny ve větru a jen tvá tíha,
ó, slunce, drtí zlatý klas.

IV.

Zvesela šlapu dnes
po říční hrázi.
Slunce jak věrný pes
mě doprovází.

Řeka plna je bystrých ryb
pro udice mých očí.
Vítr práská ji po hřbetě líp
než leckterý kočí.

Kde jste vy, houby prašivé,
dny bez naděje?
Všecko živé i neživé
se se mnou baví a směje.

V.

Žlutne a červená plamínek času již,
hluboké ozvěny na všechny struny hrají.
Zrak dlouze vyhlíží do modra úsměvů.
Tichý a sladký je smutek, když dny zrají.

Tichý a sladký, říkám si, tichý, sladký,
tichý a sladký konec a oči zavřené.

VI.

Roj hlasů víří ulicemi ze skla,
jež svlékají se před námi.
Hučící řeka světél v soumrak klesla
a zalila nás mlhami.

Ramena mužská a ženské boky
se rozrůstají v modrých mších.
Dech těl nad dychtivými kroky
mi rtoma rudou růží táh.

VII.

Těkavé rozhovory
kol přátelského stolu,
motýli slov
se složenými křídly,

vše zapomenuto,
když déšť se dere nocí
a v slunci žárovky
bez dechu taje čas.

VIII.

V dálku odlétá
den, noc, květ a hlas.
Tiše zametá
prach stop za sebou čas.

IX.

Sad v listí plápolá. Nebesa vznešená
zní barev kyticí kol dokola –
ne, nechci.

Bázlivý, ohlížeje se a tich,
chtěl bych viděti první sních,
rovinu bílou, v ní dítě stát,
rovinu bílou.

Šlápěje nožek tvých, v něž napršely dny mé.

X.

Hlavy vrb svěřené,
jež vítr očesal,
klus koně silnicí
v den listopadový.

Kladl jsem ruce své
na oblohu tvé pleti.
Dva bílé měsíce,
mé jaro mimo čas.

XI.

Děšť teplých světél nad vodou
jde se mnou, slova šeptají mi,
jak zvonky blesků slepotou
zvoní a voní, dýší rýmy,

děšť světél, bílá dlaň a dým
a slovo, odkud prchlo jsi, že pláčeš?
Nad městem, řekou plujícím,
jsi šťasten, ticho je a pláčeš.

XII.

Zvučely dráty, duněly stroje?
Slyším jen šero zrát.
Usnula práce, spí moje a tvoje,
zčernalé ruce líbá chlad.

S bohem buď, královno dýmu,
město, dni ohnivý.
Oči jak plachty do všehomíru
vzeply se na moři bílých par,
plujících v měsíční zálivy.

Toč se, země, přibývej, čase!
Zelená dálka lká čistě v mém hlase,

po rukou tekou nám nepošpiněná,
krev šeptá nám je, zlatohvězdná jména.

Otevři, neotvírej

Zaťukal někdo na dveře.
Hlas pravil mi: Neotvírej!
Jaro to nemohlo být,
je podzim již.
Láska to nemohla být,
ta neodešla.
Hlas pravil mi: Neotvírej!

Zaťukal někdo po druhé.
Hlas pravil mi: Otevři, otevři!
Snad je to pozdrav z daleka,
dech palem a pomoří.
Snad je to přítel, jenž usměje se:
Bud' zdrav!
Hlas pravil mi: Otevři, otevři!

Zaťukal někdo po třetí,
hlas pravil mi: Neotvírej!
Láska, ta plachá je, odchází
a pravý přítel neruší,
tak vytrvalé je na světě
jenom neštěstí.
Hlas pravil mi: Neotvírej!

Ticho přikrylo dveře zas.
Musel jsem, musel jsem otevřít.
Na schodech dozníval kroků hlas,
slyšel jsem někoho ze vrat jít.
Štěstí to nemohlo být,

není-li ve mně.

Jen vzduch se ještě po někom třás.

Pochod

Vichřice světel duje mnou,
jiskrami praská noc srstnatá.

Za stěnou tmy bije kladivo,
armády vteřin jdou.

Armády vteřin jdou v těle mém,
signály přitahují dálky.

Armády zrn, zraní žárlivé,
lesk žnoucí ocele.

Lesk žnoucí ocele a pohled tvůj,
jenž skosil mě, a padám v oči tvé.

Armády vteřin jdou, z jich polibků
stoupají vzhůru barvy mého snu.

Hrot kordu

Pes štěká na měsíc,
mlýn usnul.

Květ opadává
v dusnu.

Lupičko v masce,
luno,
neschovávej se
v stínu.

Tikot hodinek,
hvězda

mezi větvemi
brouzdá.

Oči světa
v tmy proudu
jsou jako rána,
hrot kordu.

Hrot kordu a na něm
tančím.
Krvácím, tančím
a mlčím.

Černá závěj

Sklenice nedopité
u loží nemocných.
Po celém světě
padá sníh.

Umřeme na podušce
neb na poli
a prapor sněhu
nás zahalí.

Co vše jsme viděli
za ten čas!
Počítej,
nedopočítáš.

Všecky tvé vteřiny
jdou přes obzor,
zpívají dálkám
tvé krve chór.

Sklenice převržená
do černé závěje
jak stříbrný šum zrna
pak dech tvůj vyleje.

Čas

Poledne vadne,
listím stele zem
a jak list padne,
zazní povzdechem.

Zřím na zahradu,
v řádky novin svých,
slyším šum pádu,
pokřik tonoucích.

Kane a kane
telegramů pláč,
po pošlapané
louce bloudí spáč.

Na holé dlani
usedl mu čas,
bez smilování
milující nás.

Probud' se, spáči,
pohled' času v líc.
Svět s tebou kráčí
sluncem v zmar a nic.

Časnosti krásná,
milostná mi buď,
bych jednou, zhasna,
padl na tvou hrud'

a z mého srdce
aby v zmaru chvíl
jak plná mince
život zazvonil.